

COVENANT & CONVERSATION

RAV SACKS İLE İNANCI PERAŞADA BULMAK

"Covenant & Conversation yazı dizisine yaptıkları cömert bağış için Maurice Wohl Charitable Foundation'a teşekkür ederim. Maurice ileri görüşlü bir hayırseverdi. Eşi Vivienne son derece mütevazıydı. Adanmışlık ve zarafetin benzersiz bir birlikteliğiydiler ve yaşamak onlar için vermek demekti."

Verdiğimiz Zaman Ne Alırız?

Teruma 5780

A-Şem, Moşe'ye konuşarak şöyle dedi: "Bene-Yisrael'e söyle, Benim için bir bağış alsınlar; kalbi kendisini cömertçe vermeye sevk eden herkesten alın bağışımı" (Şemot 25:1-2).

Peraşamız, Bene-Yisrael ile Tanrı arasındaki ilişkide bir dönüm noktasını işaretlemektedir. Görünürde, yeni olan şey üründü: *Mişkan*; halkın çöl boyunca yolculuk ettiği dönemde İlahi Mevcudiyet için seyyar bir mesken.

Ancak sürecin, üründen bile daha ön planda olduğunu öne sürmek de mümkündür. Bu da *peraşaya* ismini veren *Teruma* sözcüğüyle özetlenmektedir. Bu sözcük, armağan, katkı, bağış, sunu gibi anlamlara gelebilir. *Peraşa* bize çok derin bir şey söylemektedir. Vermek, itibar sağlar. Almak ise bunu sağlamaz.

O ana kadar Bene-Yisrael hep birer alıcı konumunda olmuşlardı. Kelimenin tam anlamıyla, yaşadıkları her şey Tanrı tarafından bağışlanmıştı. Tanrı onları Mısır'dan çıkarmış, kölelikten kurtarmış, çölde onlara rehberlik etmiş ve denizin içinde onlar için yol açmıştı. Acıktıklarında onlara yiyecek vermişti. Susadıklarında onlara su vermişti. Amalek karşısındaki savaş haricinde, kendi başlarına yaptıkları neredeyse hiçbir şey yoktu.

Her ne kadar tüm fiziksel düzeylerde bu, emsalsiz bir kurtarma eylemi idiye de, bunun psikolojik etkileri iyi değildi. Bene-Yisrael, sürekli bir beklenti içinde, bağımlı, sorumluluk ve olgunluktan uzak bir hale gelmişti. Tora onların mükerrer yakınmalarını kaydetmektedir. Bunları okuduğumuz zaman, onların nankör, huysuz, fevri bir halk olduğu hissine kapılabiliriz.

Ama başka ne yapabilirlerdi ki? Denizi kendi başlarına geçemezlerdi. Çölde kendi başlarına yiyecek ve su bulamazlardı. Bu sonuçları onlara sağlayan etken, onların yakınmalarıydı. Halk Moşe'ye şikâyetle bulunuyordu. Moşe, Tanrı'ya başvuruyordu. Tanrı bir mucize gerçekleştiriyordu. Bunun sonucu da belliydi; halkın perspektifinden bakıldığında, yakınmalar işe yarıyordu.

Ancak şimdi, Tanrı onlara tamamen farklı bir şey vermekteydi. Bunun fiziksel ihtiyaçlarla hiçbir ilgisi yoktu ve tamamen psikolojik, ahlaki ve manevi ihtiyaca yönelikti. *Tanrı onlara, verme fırsatını sunmaktaydı.*

Unutulmuş zamanların sisleri içinden hâlâ ışıldayan en eski hatıralarımdan biri, belki altı veya yedi yaşında bir çocuk olduğum döneme kadar geri gider. Çok şefkatli ve aynı zamanda çok da

koruyucu bir ebeveyne nail olmuşum. Hayat onlara çok fazla fırsat tanımamıştı ve onlar da, şahsen kendilerinden esirgenen fırsatların bazılarını bizim – dört oğullarının – sahip olmamız konusunda kararlıydılar. Merhum babam, hatırası mübarektir, benden, *behor* oğlundan, büyük gurur duyardı.

Ona olan şükranımı göstermek bana çok önemli görünürdü. Ama ona tam olarak ne verebilirdim ki? Sahip olduğum her şeyi zaten annemden ve ondan almıştım. Bu tamamen asimetrik bir ilişkiydi.

Bir zaman sonra bir dükkânda, gümüş bir kupanın plastik bir modelini buldum. Altında bir levha vardı: “Dünyanın en iyi babasına.” Bugün, aradan geçen bunca yıldan sonra, o objeyi hatırladıkça içim burulur. Ucuz, banal, neredeyse komik olma derecesinde manasız bir nesneydi. Yine de unutulmaz olan tarafı, onu babama vermemin ardından babamın yaptığı şeydi.

Ne söylediğini, hatta gülümseyip gülümsemediğini bile hatırlamıyorum. Hatırladığım şey, onu yatağının başucundaki küçük masanın üzerine koyduğu ve kupanın – mütevazı ve klişe de olsa – o evde yaşadığım tüm yıllar boyunca orada kaldığıdır.

Babam, kendisine bir şey vermeme izin vermiş ve sonra da bu armağanın onun için anlam taşıdığını göstermişti. O hareketle bana itibar kazandırmıştı. Sahip olduğum her şeyi bana vermiş birine bile bir şeyler verebileceğimi görmemi sağlamıştı.

Yahudi kanunda bu fikri somutlaştıran ilginç bir hüküm vardır: “*Tsedakaya* bağımlı fakir bir kişi bile, başka bir insana *tsedaka* vermekle yükümlüdür.”¹ Yüzeyde, bunun makul hiçbir yanı yoktur. *Tsedakaya* bağımlı bir kişi neden *tsedaka* vermekle yükümlü olsun? Şüphesiz, *tsedakanın* esası, ihtiyacından fazlasına sahip olan bir kişinin, ihtiyacından daha azına sahip olan birine yardım etmesidir. Tanım gereği, *tsedakaya* bağımlı bir kişi, ihtiyacından daha fazlasına sahip değildir.

Ancak gerçek şu ki, *tsedaka* yalnızca insanların fiziksel ihtiyaçlarını değil, aynı zamanda psikolojik durumlarını da hedefler. *Tsedakaya* muhtaç olmak ve onu almak, Yahudiliğin temel bakış açılarından birine göre, doğasında aşağılayıcı özelliğe sahiptir. *Birkat A-Mazon*’da söylediğimiz gibi, “Lütfen, ey Tanrı’mız *A-Şem*, bizi başkalarının vereceği armağan veya borçlara muhtaç etme – zira verdikleri azdır, ama yarattıkları mahcubiyet çoktur. Yalnızca Senin dolu, geniş, cömert ve açık eline [muhtaç olalım]. Ne bu dünyada utanalım ne de gelecek dünyada mahcup olalım.”

Tsedaka kanunlarının birçoğu bu gerçeği yansıtır. Öyle ki, verenin kime verdiğini, alanın da kimden aldığını bilmemesi tercih edilir. Rambam’ın ünlü bir *alaha* kararına göre, *tsedaka* düzeylerinin en yükseği, “Bir Yahudi’yi güçlendirmek ve yeteri kadar kuvvetlenerek artık başkalarından [geçim] istemeye ihtiyacı olmayacak hale gelene kadar ona armağan veya borç vermek veya onunla bir ortaklık oluşturmak veya ona iş bulmak”tır.² Bu hiç de, alışıldık anlamda *tsedaka* değildir. Birine iş bulmak veya bir iş başlatmasına yardımcı olmaktır. Öyleyse bu neden *tsedakanın* en yüksek şekli olsun? Çünkü bu, o insana itibarını geri kazandırmak demektir.

Tsedakaya bağımlı olan bir kişinin fiziksel ihtiyaçları vardır ve bunlar başka insanlar veya bir bütün olarak toplum tarafından karşılanmalıdır. Ama bu insanların psikolojik ihtiyaçları da vardır. İşte, Yahudi kanununun, bu insanların da başkalarına bir şeyler vermesi gerektiğine hükmetmesinin sebebi budur. Vermek, itibar kazandırır ve kimse bundan mahrum bırakılmamalıdır.

Mişkan’ın inşasına dair anlatımın bütünü aslına bakılırsa oldukça gariptir. Kral Şelomo, Yeruşalayim’deki Bet-Amikdaş’ın ibadete açılması sırasındaki hitabında “Zira Tanrı gerçekten yeryüzünde mi oturacak? İşte, gökler ve göklerin gökleri bile Seni içeremez; tabii ki inşa ettiğim bu Ev de!” (Melahim 8:27) demiştir. Eğer bu, tüm ihtişamıyla Bet-Amikdaş için geçerliyse, halkın her yola çıkışında sökülüp, her kamp yapışında yeniden monte edilebilen, kalas ve asma kumaşlardan yapılmış minik, portatif bir mabet olan *Mişkan* için de haydi haydi geçerlidir. Böyle bir yer nasıl olur

¹ Rambam, Mişne Tora, İlhot Matenot Aniyim 7:5.

² A.g.e. 10:7.

da, evreni yaratan, imparatorlukları dize getiren, mucize ve harikalar gerçekleştiren ve mevcudiyeti, yoğunluğu nedeniyle neredeyse dayanılmaz nitelikte olan Tanrı için bir mesken olabilir?

Ama işte, küçük, ama insani tarzıyla, sanırım babam o kadar yıl önce ucuz plastik armağanımı başucuna koymakla, belki de benim için yaptığı en cömertçe şeyi yapmıştı. Ve *leavdil*, lütfen yaptığım karşılaştırmayı affedin, Tanrı'nın, Bene-Yisrael'in Kendisine bu bağışları armağan etmelerine ve sonra da onları İlâhi Mevcudiyet için bir tür mesken yapmak için kullanmalarına izin vermekle bizim için yaptığı da buydu. Bu, çelişkili bile olsa, yoğun bir cömertlik hareketidir.

Bu ayrıca bize Yahudilik hakkında da çok derin bir noktayı öğretmektedir. *Tanrı bizim saygınlık duygusuna sahip olmamızı ister.* Bizler ilk günahla lekelenmiş değiliz. Tanrısal lütuf olmadan iyilik yapma kabiliyetimiz olmadığı doğru değildir. İnanç sırf mutlak bir teslimiyetten ibaret değildir. Bizler Tanrı'nın suretiyiz, O'nun evlatlarıyız, O'nun elçileriyiz, O'nun ortaklarıyız, O'nun ulaklarıyız. Tanrı bizim sadece almamızı değil, vermemizi de ister. Ve ne kadar mütevazı, ne kadar küçük olursa olsun, bizim O'nun için inşa ettiğimiz evin içinde yaşamaya gönüllüdür.

Bu, *peraşamıza* ismini veren sözcükte ima edilmektedir: *Teruma*. Bu sözcük genellikle bir bağış, bir sunu olarak çevrilir. Ama gerçek anlamı, bizim kaldırdığımız, yükselttiğimiz bir şeydir. Vermekteki paradoks, bir şeyi başkasına vermek üzere kaldırdığımız zaman, gerçekte yükselenin biz olmamızdır.

Hayatta bizi yükselten şeyin aldıklarımız değil, verdiklerimiz olduğuna inanıyorum. Kendimizden ne kadar çok verirsek, o kadar büyük hale geliriz.

Şabat Şalom

Jonathan Sacks

Rabbi Sacks'ın diğer makaleleri için lütfen www.rabbisacks.org sitesini ziyaret edin.

    @rabbisacks

© Rabbi Sacks Tüm hakları saklıdır.

Rabbi Sacks'ın Ofisi Covenant and Conversation Trust tarafından desteklenmektedir.